

OSMANLI ARAŖTIRMALARI

XIV

Nezir Heyeti — Editorial Board
HALİL İNALCIK — NEJAT GÖYÜNÇ
HEATH W. LOWRY — İSMAIL ERÜNSAL
KLAUS KREISER

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES

XIV

İstanbul - 1994

GALATA MEVLEVÎ-HÂNESİ ŞEYHLERİ

İsmail ÜNVER

Mevlevîliğin Türk düşünce ve sanat hayatındaki yeri, öbür tarikatlarla mukayese edilemeyecek ölçüde önemlidir. Bütün tekkeler gibi Mevlevî tekkeleri de kendi inanç, düşünce ve anlayışını öğreten, o yola girenleri eğiten, onların manevî olgunluğa ulaşmasını sağlayan kurumlardır.

Doğunun tasavvufî ve edebî eserlerinin başında gelen *Mesnevî*, Mevlevîliğin temel kitabıdır. Dolayısıyla Mevlevîlik eğitimi, edebiyat eğitiminden ayrı düşünülemeyen bir olgudur. “Dinle” sözüyle başlayan *Mesnevî*, manevî değerleri gönülden gönüle sesle, musıkî ile aktarmayı amaçlar. Bu yüzden musıkî, şiir ve semâ’ Mevlevîliğin temel öğeleridir. Bunun için, Mevlevîliğin tarikatlar arasında edebiyat ve musıkîye en çok yer veren, dolayısıyla Türk edebiyatı ve Türk musıkîsinin gelişmesinde en çok katkısı bulunan tarikat olduğunu düşünüyoruz.

Osmanlı sarayının ve yönetimde görev alan yüksek rütbeli kişilerin Mevlevîliğe ilgi göstermelerini, belli bir kültür düzeyinde buluşma olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak bu ilginin siyasî bir sebebi bulunup bulunmadığı nedense pek düşünülmemiştir. Çeşitli milletlere, dinlere, tarikatlara mensup topluluklardan oluşan; dil, din ve kültür ayrılıklarına rağmen, onları bir yönetim altında kucaklayan Osmanlı İmparatorluğu ile kapılarını her inanç ve düşünceye açık tutan Mevlevîlik arasında hoşgörülü ve birleştirici olma bakımından önemli bir benzerlik vardır. Bu açıdan bakılınca yönetime karşı ayaklanma eğiliminde olan ve gücünü İran yöneti-

minden alan tarikat mensupları üzerinde Mevlevîliğin birleştirici ve yumuşatıcı etkisi araştırılmaya değer.

Türk düşünce ve sanat hayatında böylesine etkili olan Mevlevîliğin Osmanlı başkentindeki ilk esaslı mekânı Galata Mevlevî-hânesidir. Yakın zamana kadar kurucusu, kuruluşu ve ilk şeyhleri hakkında tereddütler bulunan Galata Mevlevî-hânesi hakkında, bazı bakımlardan yine de yeteri kadar aydınlanmış değiliz. Bu belirsizliklere rağmen, XVI. yüzyıl başlarından XX. yüzyılın ilk çeyreği sonuna kadar varlığını koruyan bu kültür kurumu bugün de Divan Edebiyatı Müzesi adıyla ayrı bir kültür faaliyetini yerine getirmektedir.³⁷

Galata Mevlevî-hânesi'nin İskender Paşa tarafından kurulduğu bütün kaynaklarda ifade edilir. Ancak İskender Paşa'nın kimliği üzerindeki rivayetler farklıdır. Bu farklılığa önce A. Gölpınarlı dikkat çekmiştir³⁸. Daha sonra İskender Paşa'nın vakfiye kayıtlarını veren eserlerle³⁹ onları dikkate alan çalışmalar⁴⁰ ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde tesbit ettiğimiz İskender Paşa'nın Galata Mevlevî-hânesi hakkındaki ilk vakfiyesi⁴¹ konuya kesin bir açıklık getirmiştir. Bugüne kadar Galata Mevlevî-hânesi'nin kuruluş tarihi olarak "الروح = e'r-rüsûh" sözünün ebced karşılığı olan H. 897 yılı biliniyordu. Yukarıda haber verdiğimiz vakfiye 12 Muharrem 897/15 Kasım 1491 tarihini göstermek suretiyle, ebcedle

³⁷ C. Kerametli, *Galata Mevlevihanesi Divan Edebiyatı Müzesi*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu yayını, İstanbul, 1977 (= Kerametli, *Galata M.*).

³⁸ A. Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1953, 111-112 (= Gölpınarlı, *MSM.*).

³⁹ M. T. Gökbilgin, *XV. ve XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livasındaki Has Mukataa, Mülk ve Vakıflar*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, No. 508, İstanbul, 1952, 432 (= Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livası*); Ö. L. Barkan - E. H. Ayverdi, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546) Tarihi*, İstanbul, 1970, 222 (= Barkan - Ayverdi, *Tahrir Defteri*).

⁴⁰ Kerametli, *Galata M.*, 15-19; K. Kreiser, "Zur wirtschaftlichen Grundlage der İstanbuler Mevlevihânes am Beispiel des Konvents von Galata", *Osmanistische Studien zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte*, Hrsg. von H.G. Majer, Verlag Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1986, 84-91 (= Kreiser, "İstanbuler Mevlevihânes"); A. Gürer, "Galata Mevlevî-hânesi ve Şeyh Gâlib" DTCE. Araştırma sonuçları toplantısı 4 Nisan 1989 (yayımlanmamış bildiri). Burada ilk defa sunulacak silsilenâmelerin tespitinde yardımını gördüğüm A. Gürer'e teşekkür ediyorum.

⁴¹ *Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, U.no.181 (İstanbul 4 adlı ve 573 numaralı defterin 98 sahife ve 19 sırasında kayıtlı Velîyyü'd-dîn Oğlu İskender Paşa'ya ait 12 Muharrem 897 tarihli vakfiye örneğidir)*, (= *İskender Paşa, v.ö.*).

verilen tarihi doğrulamış; Mevlevî-hâne'nin kuruluşunun 1492'den önce olduğunu ortaya koymuştur.

Galata Mevlevî-hânesi'ni kuran kişi olarak, Kanûnî dönemi devlet adamlarından, başka bir İskender Paşa'yı gösteren kaynaklar hatalıdır⁴². Öte yandan İskender Paşa'nın "Galata hâricinde binâ ettiği" tekkenin, Mevlevî dergâhı olarak kurulduğunu ifade eden en eski belge de yukarıda işaret ettiğimiz vakfiyedir.

Galata Mevlevî-hânesi'nin kurulduğu 897/1491 tarihinden, Abdî Dede'nin şeyh olduğu 1017/1608-9 tarihine kadar geçen 120 yıllık dönem, dergâhın kullanım amacı, oraya kimlerin şeyh olduğu ve meşihat sürelerinde karşılaşılan tutarsızlıklar, Galata Mevlevî-hânesi'nin kuruluşundan sonra bir süre Halvetî dergâhı ve derslik olarak kullanıldığını ifade eden eserleri haklı göstermektedir⁴³.

Öte yandan yukarıda gösterdiğimiz vakfiyede Galata Mevlevî-hânesi mütevelliliğinin, buranın şeyhlerine bırakıldığı ifade edildikten sonra, mütevellî olarak "e'-Şeyh Yûnus Efendi ibn Şeyh Zeyne'l-'âbidîn Efendi" ve "e'-Şeyh Yûnus Efendi" biçiminde adının iki kez anılması, bugüne kadar yayımlanmış ve burada ilk olarak yayımlanacak olan silsile-nâmelerde hiç bulunmayan yeni bir adı ortaya koymaktadır. Bu durum, bütün silsile-nâmelerde ilk şeyh olarak gösterilen Sultân-ı Dîvânî veya Semâ'î Mehemmed Dede (Dîvâne Mehemmed Çelebi)'nin şeyhliğinin bir Mevlevî yakıştırması olabileceği yolundaki şüphelerimizi artırmıştır.

Tarih boyunca Begoğlu Dergâhı, Galata Âstânesi, Galata Dergâhı, Galata Hânikâhı, Galata Tekyesi, Hânikâh-ı Bâb-ı Kulle, İskender Paşa Zâviyesi, Tekye-i İskenderî, Kulle Kapu Mevlevî-hânesi adlarıyla anılan Galata Mevlevî-hânesi, kültür tarihimiz bakımından önemli bir merkezdir. İstanbul'daki diğer Mevlevî-hânelerin kuruluşlarında etkileri görülen

⁴² Sâkıb Dede, *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*, Mısır, Matba'a-i Vehbiyye, C. I, 1283, 15-59 (= Sâkıb, *Sefîne*); Esrâr Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*, N. K. Aras (DTCF. yayımlanmamış yüksek lisans tezi), 101-109 (= Esrâr, *Tez.*); Ayvânsarâyî - A. Sâti', *Hadikatü'l-cevâmi'*, C. II, İstanbul, 1281, 42 (= Ayvânsarâyî, Hc.); M. Erdoğan, "İstanbul Mevlevî-haneleri", *Güney-Doğu Araştırmaları Dergisi*, S. 4-5 (1975-1976), 15-46.

⁴³ *Ayvânsarâyî, Hc.*, 42; M. Süreyyâ, *Sicill-i 'Osmânî*, C. IV, tarihsiz, 110 (= M. Süreyyâ, *Sic.*).

Galata Mevlevî-hânesi, edebiyat tarihimiz bakımından da değerli bir ocaktır.

Biz burada hem Mevlevîlik hem de edebiyat tarihi bakımından önem taşıyan Galata Mevlevî-hânesi şeyhlerini gösteren silsile-nâmeleri tanıtmaya, bilinen silsile-nâmelere yenilerini katmaya ve bunlar arasındaki tutarsızlıklara işaret etmeye çalışacağız.

Galata Mevlevî-hânesi şeyhliğine getirilmiş kişiler, birbirinden farklı biçimde kaleme alınmış listelerde karşımıza çıkmaktadır. Bunların kimisi bağımsız olarak bu konuya ayrılmış listeler halindedir. Galata Mevlevî-hânesi'nde Şeyh Gâlib'den sonra post-nişân olan Rûhî Dede'nin "Defter-i Dervîşân"⁴⁴, Galata Mevlevî-hânesi'ndeki "Risâle"⁴⁵de verilen liste⁴⁵, İzzet Molla'nın manzum "Silsile-nâme"⁴⁶, yine İzzet Molla'ya ait olduğu sanılan bir mensur "Silsile-nâme"⁴⁷, Zâkir Şükrî Efendi'nin "Silsile-nâme"⁴⁸, C. Kerametli'nin listesi⁴⁹ ile Ş. Uzluk'un verdiği liste⁵⁰ bağımsız belgelerdir. Galata Mevlevî-hânesi şeyhleri ve bunların sıraları hakkında bazı biyografik eserlerde de bilgi bulunmaktadır. Bunların başında Hüseyin-i Ayyânsarâyî'nin *Hadîkatü'l-cevâmi'* adlı eseri gelmektedir⁵¹. *Sicill-i 'Osmânî'*de de böyle bir liste dolaylı olarak verilmiştir⁵². S. N. Ergun, Şeyh Gâlib'i anlattığı eserde "elde mevcut kayıtlara göre" ifadesini

⁴⁴ Rûhî Dede, *Defter-i Dervîşân*, İstanbul Ün.Ktp., Ty 6765, yk.14b. (= Rûhî Dede, *DD.*).

Galata Mevlevî-hânesi yazmaları, envanter no. 103, yk. 4b-5a (= *Galata M., Risâle*).

⁴⁶ İzzet Molla, *Bahâr-ı Efkâr*, Bulak, 1255, IX/37-39 (= İzzet Molla, manzum). İzzet Molla'nın bu şiiri künye verilmeden Kerametli'de anılmıştır. Kerametli, *Galata M.* 76.

⁴⁷ *Ayîn-i Şerîf Mecmû'ası içinde, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Ktp. Yazma A 280, yk. 33b-34a* (= İ. Molla, mensur ?).

⁴⁸ Zâkir Şükrî Efendi, *Mecmû'a-i Tekâyâ*, haz. Mehmet Serkan Tayşî, yay. Klaus Kreiser, Klaus Schwarz Verlag, Freiburg, 1980, 43-45. (= Z. Şükrî, *M. Tekâyâ*).

⁴⁹ Kerametli, *Galata M.*, 74-76.

⁵⁰ Ş. Uzluk, "Galata Mevlevî-hânesi ve Şeyh Ahmed Celâleddin Baykara Dede Efendi", *III. Mevlânâ Kongresi (Tebliğler)*, 12-14 Aralık 1988, Konya Selçuk Üniversitesi Yayını, No.71, 297-300 (= Uzluk, "Galata").

⁵¹ *Ayyânsarâyî, Hc. II/42-47.*

⁵² *M. Süreyâ, Sic. I/352.*

kullanarak bir liste sunmuştur⁵³. M. H. Bayrı'nın "Galata"dan söz ederken verdiği liste ise nereye dayandığı anlaşılamayan bir sıralamadır⁵⁴.

Eldeki silsile-nâmelerin düzenleniş tarihleri genellikle belli değildir. Bununla birlikte, her listede anılan son şeyh, listenin düzenleniş tarihi hakkında bir fikir verebiliyor. Bu yaklaşımla eldeki listeleri şöyle sıralayabiliriz: Rûhî Dede, Ayvânsarâyî, İzzet Molla (mensur?), İzzet Molla (manzum), Galata Mevlevî-hânesi'nde düzenleyeni bilinmeyen liste, Mehmed Süreyyâ, Zâkir Şükrî Efendi, S. N. Ergun, M. H. Bayrı, C. Kerametli, Şehabettin Uzluk.

Bunlardan yeni harflerle yayımlanmamış olanları yukarıdaki sıra ile sunmaya geçiyoruz:

a. Rûhî Dede'nin listesi⁵⁵:

1. Hâzret-i E's-şeyh Mehemmed Semâ'ü'd-dîn Efendi, 'an-sülâle-i Hâzret-i Mevlânâ, müddet-i meşîhat 4 sene;
2. Hâzret-i Meşnevî-h'ân Mahmûd Efendi, Furuncı-zâde, müddet-i meşîhat 10 sene, rihlet 911;
3. Hâzret-i Sırrî 'Abdî Dede Efendi Tekye-i mezbûr medrese olmuş iken zabt idüp Mevlevî-hâne eylemişdür, müddet-i meşîhat 20 sene, terk şude 1019;
4. Şârihü'l-Meşnevî Ankaraviyyü'l-aşl Rüsûhî İsmâ'îl Dede Efendi, müddet-i meşîhat 33 sene, rihlet sene 1052;
5. Hâzret-i Mehemmed Âdem Dede Efendi, müddet-i meşîhat 11 sene, rihlet der-Mısr, sene 1063;

⁵³ S. N. Ergun, *Şeyh Gâlib Hayatı ve Eserleri*, İstanbul, 1935, 33-34 (= Ergun, *Ş. Gâlib*). Yazar burada İzzet Molla'nın kasidesinden beş beyit almış, *Evrâd-ı Mevleviyye Şerhi*'nde ve Üsküdar Selimağa Ktp.sindeki yazma *Silsile-i Turuk Risâlesi*'nde (Hüdâ'i, no.122) aynı silsilenin bulunduğunu ifade etmiştir. Ancak Ergun'un sözünü ettiği risale, bugün yerinde değildir. N. Özcan, TDV. İslâm Ansiklopedisine yazdığı Ali Nutkî Dede maddesinde, Üsküdar Selimağa Kütüphanesi, Hüdâyî kitapları no.206'da Mehmed Şükrî Efendi tarafından düzenlenmiş bir silsile-nâmeden söz ediyor. Ancak bu numarada da silsile-nâme bulunamamıştır.

⁵⁴ M. H. Bayrı, *Yer Adları ve Yer Adlarına Bağlı Folklor Bilgileriyle İstanbul*, İstanbul, tarihsiz, 52 (= Bayrı, *İstanbul*).

⁵⁵ Rûhî Dede, *DD*.

6. Hâzret-i 'Arzî Mehemmed Dede Efendi, müddet-i meşîhat 12 sene, rihlet sene 1075;
7. Hâzret-i Nâcî Ahmed Dede Efendi, terk idüp Yeniķapu'ya şeyh olmuştur, müddet-i meşîhat 7 sene, terk şude sene 1082;
8. Hâzret-i Dervîş Çelebi Efendi, müddet-i meşîhat 1 sene, terk şude vefât yaft der-Hâciođlu Bâzârı, sene 1083;
9. Hâzret-i Ğavsî Ahmed Dede Efendi, İstanbulî, müddet-i meşîhat 26 sene, rihlet sene 1109;
10. Hâzret-i Nâyî 'Osmân Dede Efendi, dâmâd-ı Ğavsî Efendi, müddet-i meşîhat 33 sene 1142;
11. Hâzret-i Sırrî 'Abdü'l-bâkî Dede Efendi ibn Nâyî 'Osmân Dede Efendi, müddet-i meşîhat 22 sene, rihlet sene 1164;
12. Hâzret-i Mehemmed Şemsü'd-dîn Dede Efendi ibn Mûsâ Dede Efendi Trablusî, müddet-i meşîhat 10 sene, rihlet der-Mekke-i mükerreme sene 1174;
13. Hâzret-i 'İsâ Dede Efendi, birâder-i Şemsü'd-dîn Dede Efendi, müddet-i meşîhat 11 sene, rihlet sene 1185;
14. Hâzret-i Selîm Dede Efendi, hafîd-i Mûsâ Dede Efendi, müddet-i meşîhat 6 sene, rihlet sene 1191;
15. Hâzret-i Mehemmed Şâdık Dede Efendi ibni Selîm Dede Efendi, müddet-i meşîhat 1 sene, rihlet sene 1192;
16. Hâzret-i 'Abdu'l-kâdir Dede Efendi Şâmî, müddet-i meşîhat 4 sene, ref' şud sene 1195;
17. Hâzret-i Hüseyin Dede Efendi Konevî, müddet-i meşîhat 1 (bir yıldan fazla), rihlet 1197;
18. Hâzret-i El-hâc Seyyid 'Alî Dede Efendi Konevî Baĝkâl-zâde, müddet-i meşîhat 4 sene, ref' şud sene 1201;
19. Hâzret-i Mîr Nu'mân Dede Efendi, müddet-i meşîhat 4 sene, ref' şude sene 1205;
20. Hâzret-i Mehemmed Ğâlib Dede Efendi, İstanbulî, müddet-i meşîhat 8 sene rihlet 1213;

21. Hâzret-i El-hâc Mehemmed Rûhî Dede Efendi sellemehu'llâh⁵⁶, müddet-i meşîhat 2 sene (yaklaşık), rihlet 1215 cumâd-ı âhîre (değişik yazı ile 26 receb yazılmış);
22. Hâzret-i Seyyid Maḥmûd Dede Efendi, Mehemmed Şems Dede Efendi'nin °ammî-zâdeleri.

b. Hüseyn-i Ayvânsarâyî ile °Alî Sâtî'nin anlattıklarından elde edilen liste⁵⁷:

1. Semâ'î Mehemmed Dede Efendi;
2. Mesnevî-h'ân Maḥmûd Dede Efendi, 955'te post-nişîn olmuş⁵⁸;
3. °Abdî Dede Efendi, Galata dergâhının Mevlevî-hâne olduğunu isbat ederek buraya bir süre şeyh olmuş, azl olunmuş, Kasımpaşa Mevlevî-hânesi'ni kurmuştur.
4. İsmâ'îl Dede Efendi, 1041'de öldü.
5. Âdem Dede, hac dönüşünde Mısır'da öldü, 1063.
6. °Arzî Mehemmed Dede Efendi, 1075'te öldü.
7. Pindârî Nâcî Ahmed Dede, 1082'de şeyhliği alınmış sonradan Yenikapı Mevlevî-hânesi'ne şeyh olmuştur.
8. Çelebi Dervîş Efendi. Bir sene kadar şeyhlik makamında bulunduktan sonra Kamanîçe seferine giderken Hâcîoğlûbâzârı'nda ölmüştür, 1083.
9. Ğavşî Ahmed Dede, 1109'da ölmüştür.
10. Nâyî °Osmân Dede Efendi, Ğavşî Ahmed Dede'nin damadıdır. 1142'de ölmüştür.
11. °Abdu'l-bâkî Dede, Nâyî °Osmân Dede'nin oğludur. 1164'te ölmüştür.
12. Mehemmed Şemsü'd-dîn Dede, Kasımpaşa ve Yenikapı Mevlevî-hâneleri şeyhliğinde bulunmuş olan Mûsâ Dede'nin oğludur. 1174'te öldü.

⁵⁶ Bundan sonraki kayıtlar farklı bir yazı ile yazılmıştır.

⁵⁷ Ayvânsarâyî, Hc., 42-47. Eserde verilen bilgilerden silsile-nâmelere benzeyen bir liste çıkartmaya çalıştık.

⁵⁸ Burada "dergâh-ı mezbûr bâ'de zamânin ḥarâb olarak ḥâlî kalmış ve bâ'dehu Ḥalvetî zâviyesi olup sonra dersiyeye dahı olmuş iken ..." ifadesi yer alıyor.

13. ʿÎsâ Dede, Mehemmed Şemsü'd-dîn Dede'nin kardeşidir. Zamanında tekke yanmış (1179), III. Mustafa'nın himmetiyle aynı yıl yeniden yapılmıştır. ʿÎsâ Dede 10 sene bu makamda kalıp 1185'te öldü.
14. Selîm Dede, ʿÎsâ Dede'nin eniştesidir. 1191'de öldü.
15. Mehemmed Şâdiğ Dede, Selîm Dede'nin oğludur. Bir yıl sonra vebadan öldü.
16. ʿAbdü'l-kâdir-i Halebî, Mısır Mevlevî-hânesi şeyhliğinden naklen atanmıştır.
17. Hüseyin Dede, Konya âstânesi aşçıbaşısı iken 1192 senesinde (?) Galata'ya post-nişîn oldu. 1197'de öldü.
18. Bakḳâl-zâde ʿAlî Dede, 1197'de şeyh olup 1201'de şeyhliği kaldırıldı.
19. Nu'mân Beg, Üsküdar Mevlevî-hânesi'nin kurucusudur. Galata'dan kendi isteği ile ayrılmıştır.
20. ʿAbdu'llâh Dede, Galata'ya atanmış, İstanbul'a gelirken yolda ölmüş.
21. Bakḳâl-zâde ʿAlî Dede tekrar görevlendirilmiş.
22. Gâlib Dede, 9 Şevval 1205'te şeyh olmuştur. 1210'da tekke tamir edildi.
23. Rûhî Dede. Uzun süre bu makamda kaldı.
24. Maḥmûd Efendi. Beşiktaş Mevlevî-hânesi şeyhi Yûsuf Efendi'nin damadıdır. 1232'de kayınpederinin ölümü üzerine Galata'yı terk edip onun yerine şeyh oldu.
25. Kudretü'llâh Efendi, Yenikapı Mevlevî-hânesi aşçıbaşısı Hacı Dede'nin oğludur. Hâlet Efendi'nin ilgisi ile Galata'ya şeyh olmuştur.

c. İzzet Molla'ya ait olduğunu sandığımız bir mecmuadan kopya edilmiş âyîn-i şerîf mecmuasındaki liste⁵⁹:

1. Hâzret-i Sultân-ı Divânî, Ḳuddise sırruhu'n-nûrânî, Ḳarahişâr'ı teşrîf buyurdukları sene 926, irtihâlleri târihi sene 936;

⁵⁹ İ. Molla (mensur?), Mecmuanın başındaki "Ez-Mecmû'a-i Dervîş İzzet, bende-i hâk-i pâ-y-i Mevlevî" kaydına dayanarak bu kaniya vardık. Silsile mecmuanın 33b-34a sayfalarında "Meşâyih-i Mevlevî-hâne-i Galata der-Kulle Kapustı, binâ'-i İskender Paşa" başlığı altında verilmiştir.

2. Hâzret-i Meşnevî-h'ân Mahmûd Dede Efendi, müddet-i meşîhat ... sene;
3. Hâzret-i Furuncı-zâde Dede Efendi, müddet-i meşîhat ... sene;
4. Hâzret-i °Abdî Dede Efendi Ruhavî, terk 1019, müddet-i meşîhat 2 sene;
5. Hâzret-i Şârih-i Meşnevî-i Şerîf Ankaravî İsmâ'il Dede Efendi, rihlet sene 1051, müddet-i meşîhat 32 sene;
6. Hâzret-i Âdem Dede Efendi Antalyavî, rihlet sene 1063, müddet-i meşîhat 11 sene;
7. Hâzret-i °Arzî Mehemmed Dede Efendi İstanbulî, rihlet sene 1063 (?), müddet-i meşîhat 12 sene;
8. Hâzret-i Nâcî Ahmed Dede, °azl şud sene 1080, müddet-i meşîhat 5 sene;
9. Hâzret-i Dervîş Çelebi Dede Efendi Konevî, terk sene 1083, müddet-i meşîhat 2 sene;
10. Hâzret-i Gavşî Ahmed Dede Efendi İstanbulî, rihlet sene 1109, müddet-i meşîhat 36 sene (?);
11. Hâzret-i Nâyî °Osman Dede Efendi İstanbulî, rihlet sene 1142, müddet-i meşîhat 33 sene;
12. Hâzret-i °Abdü'l-bâkî Dede ibn °Osman Dede İstanbulî, rihlet sene 1164, müddet-i meşîhat 23 sene;
13. Hâzret-i Mehemmed Şemsü'd-dîn ibn Şafî Mûsâ Trablusî, rihlet sene 1174 râh-ı hac, müddet-i meşîhat 10 sene;
14. °İsâ Dede ibn Şafî Mûsâ Dede Trablusî, rihlet sene 1184, müddet-i meşîhat 11 sene;
15. Selîm Dede Efendi Trablusî, rihlet sene 1190, müddet-i meşîhat 6 sene;
16. Şâdik Dede ibn Selîm Dede Trablusî, rihlet sene 1192, 1 sene;
17. °Abdü'l-kâdir Dede Şâmî, °azl şud sene 1195, müddet-i meşîhat 3 sene;
18. Konevî Hüseyin Dede Efendi, rihlet sene 1197, müddet-i meşîhat 1 sene (1 yıldan fazla işareti konmuş);

19. Konevî Seyyid °Alî Dede Efendi, °azl şud sene 1201, müddet-i meşîhat 4 sene;
20. Nu'mân Dede Efendi, °azl şud sene 1205, müddet-i meşîhat 4 sene;
21. (De°fa) Konevî Seyyid °Alî Dede Efendi, °azl şud sene 1205, (müddet-i meşîhat) bir gün;
22. °Abdu'llâh Dede Efendi, rihlet sene 1205, Kütahya'dan gelir iken vefât;
23. Es°ad Mehemmed Gâlib Dede Efendi, rihlet sene 1213, müddet-i meşîhat 7 sene;
24. Hâcî Mehemmed Rûhî Efendi, rihlet sene 1225, (müddet-i meşîhat) 12 sene;
25. Seyyid Maḥmûd Efendi, Beşiktaş'a nakl sene 1232, (müddet-i meşîhat) 7 sene.

d. İzzet Molla'nın manzum silsile-nâmesi⁶⁰:

Silsile-i Meşâyih-i Kirâm der-Hânikâh-i Bâb-i Kulle

1. Müşerref etdi teşrîfiyle °ahd-i Hân Süleymânı
Şeh-i iklim-i himmet Hâzret-i Sultân-ı Divânî
2. Muḥît-i bârgâhın kıldı Bâb-ı Kulle-i merdân
Gelip Pâşâ-yı İskender-nazîriş oldu mihmânı
3. Sarâyın maḥdem-i şâhenşeh-i ma°nîye şükrâne
Tarîk-i Mevlevîye etdi vaḳf ol Âşaf-ı sâni
4. Şu°âc-i âftâb-ı himmetin neşr etdi âfâka
Uyandırdı çerâğın bir kaç ol nûr-ı Sübhânî⁶¹

⁶⁰ İzzet Molla, (manzum). Kaside nazım şekliye ve mefâ'flün mefâ'flün mefâ'flün mefâ'flün vezniyle yazılmış 52 beyitlik bu silsile-nâme bugüne kadar yeni harflerle yayımlanmamıştır.

⁶¹ Beytin ikinci mısraında vezin aksıyor. Bu aksaklığın tam Sultân-ı Divânî'nin İstanbul'daki kalış süresine rastlaması, bütün kaynaklarda görülen çelişkilerdendir. Bu mısra: "Uyandırdı çerâğın bir kaç

5. Muhibbânın firâkı zulmetiyle etdi terk âhir
Edip Karaşâr'a irtihâl ol pîr-i nûrânî
6. Hâlife kıldı maḥmûdü's-şiyem bir zâtı dergâha
Vekâletle edip kâ'im-makâm ol Meşnevi-h'ânı
7. Olup Maḥmûd Efendi anda bir müddet vekâletle
Furûnî-zâde'ye dest-i kader şunmuşdı ol nânı
8. Furûnî-zâde'den 'Abdî Efendi'ye gelince tâ
Biraz müddet tehî kalmış idi dirler bu meydânı
9. Cenâb-ı Mevlevî'nin yine sırrı âşikâr oldu
Edip 'Abdî Dede ol tekyede tecdîd erkânı
10. Gelip biñ on yedide ḥânikâhı gülsitân etmiş
Olup ol gülşen içre bâgbân bâ-emr-i Bostânî
11. İki yıl sonra diğerk tekyeyi teşrîf kıldıkda
O şem'in başına pervâne olmuşlar muhibbânı
12. İcâzet-nâme-i Bostân ile ol gülşen-i 'irfân
Rüsûhî nâmına bir bülbülün oldu gülistânı
13. Cenâb-ı Hazret-i Şâriḥ ki Şerḥ-i Meşnevîsiyle
Cihânın beynine sindirdi el-ḥaḫ mağz-ı Kur'ân-ı
14. O hem-nâm-ı Zebîhu'llâh otuz üç sâl müddetle
Bu yolda cân-fedâlık ile sürdi anda devrânı

ay ol nûr-ı Sübhânî" biçiminde tamamlayarak vezin aksaklığını giderebiliyoruz.

15. Derûn-ı Hânîkâh'a ibtidâ medfûn bunlardır
Biş elli ikide ʿazm eyledi ol pîr-i Rabbânî
16. Cenâb-ı Âdem oldu câ-nişîn-i Hâzret-i Şârih
Ebü'l-âbâ-i dervîşân olup ol maʿrifet kânı
17. Edip on bir sene anda meşîhat kıldı ʿazm-i hac
Diyâr-ı Mısr'da menzilgeh etdi kurb-ı Yezdân'ı
18. Görülmüş kayd-ı aklâmında böyle Molla Hunkâr'ın
Gelip ʿArzî Mehemmed nâmına yazıldı fermânı
19. Meşîhat eyleyip on iki sâl ol ʿârif-i bi'llâh
Maķâmın etdi biş yetmiş beş içre huld-i Rıdvânî
20. Semiy-y-i Aħmed-i Mürsel cenâb-ı Nâcî-i müncî
Edip beş sâl anda terbiyet yârân u ihvânı
21. Li-emrin-mâ olup biş seksen içre ʿazl ile mahzûn
Görünmüş başka yüzden pîriniñ luţf-ı firâvânı
22. Gelip Dervîş Efendi iki yıl irşâd kılmışlar
Neden terk eylemişler neyse hikmet şorma sen anı
23. Olup biş seksen üçde kuţb-ı dergeh Hâzret-i Gavsî
Bu sürmüşdür otuz altı yıl anda devr-i pîrânı
24. Yerine eyledi dâmâdını fevtinde istiħlâf
Edip biş yüz dokuzda irtiħâl ol kuţb-ı Rabbânî

25. Gelip Nâyî Efendi eyledi ney-pâresin hâme
Meşîhat muşhafın vaktinde kıldı resm-i ‘Osmânî
26. Otuz üç sâl edip ehl-i semâ‘a “bi’şnev”i takrîr
Anıdır ekseriyyâ muṭribiñ âyîn ü erkânı
27. Mübârek zâtı bir mecmû‘a-i esrâr-ı hikmetdir
Ne hâcet şerhe Mi’râciyye’den ma‘lûm ‘irfânı
28. Gidip biñ kırk ikide tekyegâh-ı mülk-i fâniden
Kalıp maḥdûmu Bâkî câ-nişîni kıldı Hâk anı
29. Yigirmi iki sâl ol da meşîhat eyleyip göçdü
Kime bâkî kalır bu hânîkâh-ı ‘âlem-i fânî
30. Meḥemmed Şems-i dîn kim ibn Mûsâ-yı Şafi’dir ol
Ki biñ yüz ile yetmiş dört içinde aldı meydânı
31. Edince ol sene anlar da dervîşânını teslîk
Tarîk-i hacda gerdûn etdi setr ol mihr-i rahşânı
32. Mücerred hıdmeti maḥbûl olup dergâh-ı Mevlâda
Meşîhat dâderi ‘Îsâ’ya oldu Hâkḳ’ıñ ihsânı
33. O dahı eyleyip irşâd dervîşânın on bir sâl
Zamânı buldı biñ yüz ile seksen beşde pâyânı
34. Verildi hânîkâh Şeyḫ-i Selimü’ṭ-ṭab’a altı sâl
O da biñ yüzle ṭoksan birde kıldı meyl-i rûḥânî

35. Oturdu postuna maḥdûmu Şadık bir sene anı
Hemân biḡ yüzle toḡsan ikide kıldı fedâ cânı
36. Yerine şeyḡ ʿAbdu'l-kâdir-i Şâmî gelip üç sâl
Bilinmez aşlı neymiş eylemişler münʿazil anı
37. Melek-şîme Hüseyin-i Cin-laḡab teşrif edip nâ-gâh
Maḡâmın bir buçuk yıl sonra etdi ʿarş-ı Rahmânî
38. Gelip Baḡḡâl-zâde Konya'dan erzâḡ-ı himmetle
İki yüz birde etdi câ-nişini Mîr Nuʿmân'ı
39. İki yüz beşde dergahden olup Nuʿmân Beg maʿzûl
Erenler yollamışlar nâmdaş-ı Şîr-i Yezdân'ı
40. Hemân bir günde maʿzûl oldu anı sanma sen züldür
Berâberdir anıḡ biḡ sâl sultânlıkla bir anı
41. Verilmiş tekye ʿAbdu'llâh Efendi nâm bir pîre
Gelirken anı Kütâhiyye'de defn etmiş ihvânı
42. Gelip Gâlib Dede biḡ iki yüz beş âḡiri içre
O dergâh-ı şerîfe zâtı oldu şâriḡ-i şânî
43. Maʿârif kânı ʿirfân maʿdeni ʿilm-i ledün bahri
Sürülmekde daḡı ḡâlâ o şâḡıḡ resm-i dîvânı
44. Biḡ iki yüz on üçde genc iken bozdu tılsımın mevt
Bize cevherlerin baḡş etdi gitdi ol kerem kânı

45. Dehânımdan o lezzet gitmedi biñ el ayak öpdüm
Bi-ḥamdi'llâh baña taḳbîl-i desti oldu erzânî

46. Gelip Rûhî Dede cânlarla oldu cism-i vâhidveş
Yeñiden etdi ihyâ sâlikân-ı râh-ı merdânı

47. On iki yıl meşîhat eyleyip 'Îsâ-nefeslikle
Biñ iki yüz yigirmi beşde verdi Ḥazret'e cânı

48. Maḳâm etdi gelip Maḥmûd Efendi postını anıñ
Beşiktaş oldu câyı ba'ed ez-în bâ-emr-i sultânî

49. Yedi yıl şeyḫ olup ḥâlî kalınca cây-ı vâlâsı
Cenâb-ı Kudretu'llâh oldu Ḥaḳḳ'ın anda bürhânı

50. Ne 'azl ile ne fevt ile be-kâm oldu t i-ḥamdi'llâh
Bu bir sırr-ı Ḥudâ'dır şâd eder erbâ -ı 'irfânı

51. Biñ iki yüz otuz ikide oldu şâhib-i irşâc
İlâhî gün-be-gün efzûn ola 'örâr-i firâvânı

52. Şayılsın rûz-i mahşerde kilâb-ı bâb-ı Monlâ'dan
Kemîne bende 'İzzet eyledi ta'câdâd pîrânı

e. Galata Mevlevî-hânesi'nde bulunan liste⁶²:

1. Ḥazret-i Sultân-ı Dîvânî Meḥemmed Eferdi, Ḳarahiştâr'a teşrifleri sene 926;

⁶² Galata M, Risâle. İstanbul'daki diğ er Mevlevî-hânelerin şeyhlerine ait listeleri de kapsayan bu yazmanın 4b-5a sayfaları Galata Mevlevî-hânesi şeyhlerine aittir. Bu risâle-nâmede yer yer yanlış yazılmış rakamlar vardır. Bu yanlışları, kronolojik akış içinde tarafımızdan düzeltilerek verilmiştir.

2. Hâzret-i Meşnevî-h'ân Maḥmûd Dede Efendi, rihlet sene 1010, müddet-i meşîhat 84 (?) sene;
3. Hâzret-i Furuncı-zâde Efendi, sene ...;
4. Hâzret-i 'Abdî Dede Efendi Rûhâvî, terk sene 1019, müddet-i meşîhat 2 sene;
5. Hâzret-i Şârih-i Meşnevî-i Şerîf İsmâ'il Dede, rihlet sene 1041 (meşîhat süresine göre 1052 olmalı), müddet-i meşîhat 32 sene;
6. Hâzret-i Âdem Dede Efendi, Antalyalı, rihlet sene 1063, müddet-i meşîhat 11 sene;
7. Hâzret-i 'Arzî Meḥemmed Dede Efendi, İstanbulî, rihlet sene 1075, müddet-i meşîhat 12 sene;
8. Hâzret-i Nâcî Aḥmed Dede Efendi Bursalı, 'azl şud sene 1080, müddet-i meşîhat 5 sene;
9. Hâzret-i Dervîş Çelebi Dede Efendi Konevî, terk sene 1083, müddet-i meşîhat 2 sene;
10. Hâzret-i Ğavsî Aḥmed Dede Efendi İstanbulî, rihlet sene 1109, müddet-i meşîhat 26 sene;
11. Hâzret-i Nâyî 'Oḡmân Dede Efendi İstanbulî, rihlet 1142, müddet-i meşîhat 33 sene;
12. Hâzret-i 'Abdu'l-kâdir Dede bin 'Oḡmân Dede Der-i 'aliyyeli, rihlet sene 1164, müddet-i meşîhat 23 sene;
13. Hâzret-i Şemsü'd-dîn Meḥemmed ibn Şafî Mûsâ Trablusî, rihlet sene 1174, müddet-i meşîhat 10 sene râh-ı hac;
14. 'Îsâ Dede ibn Şafî Mûsâ Dede Trablusî, rihlet sene 1185, müddet-i meşîhat 11 sene;
15. Selîm Dede Efendi Trablusî, rihlet sene 1191, müddet-i meşîhat 6 sene;
16. Şâdık Dede ibn Selîm Dede Trablusî, rihlet sene 1192, müddet-i meşîhat 1 sene;
17. 'Abdü'l-kâdir Dede Şâmî, 'azl şud sene 1195, müddet-i meşîhat 3 sene;
18. Konevî Hüseyin Dede Efendi, rihlet sene 1197, müddet-i meşîhat 1 sene(den fazla);

19. Seyyid °Alî Dede Efendi Konevî, °azl şud sene 1201, müddet-i meşîhat 4 sene(den fazla);
20. Nu'mân Dede Efendi, °azl şud sene 1205, müddet-i meşîhat 4 sene(den fazla);
21. (Def'a) Seyyid °Alî Dede Konevî, °azl şud sene 1205, müddet-i meşîhat 1 gün;
22. °Abdu'llâh Dede Efendi, rihlet sene 1205 (Kütâhya'dan gelirken vefat);
23. Es°ad Mehemmed Gâlib Dede Efendi, rihlet sene 1213, müddet-i meşîhat 7 sene 10 mâh;
24. Hâcî Mehemmed Rûhî Efendi, rihlet sene 1225, müddet-i meşîhat 12 sene;
25. Seyyid Maḥmûd Efendi, Beşiktaş'a naql sene 1232, müddet-i meşîhat 7 sene (vefat, sene 1234);
26. E's-seyyid Mehemmed Kudretu'llâh Efendi, ḥâlâ sene 1244 °azl şud, sonra cumhûr-ı meşâyih şehadetleriyle bâ-ḥatt-ı hümayûn tevcih olunmuşdur. Selâmet bâd.

f. Mehmed Süreyyâ'nın verdiği liste⁶³:

Şâriḥü'l-Meşnevî İsmâ'il Dede (°Abdî Dede yerine), vefât 1040, Âdem Dede 1040, °Arzî Mehemmed Dede 1063, Derviş Dede (tarih yok); °Avnî Mehemmed Dede 1087, Nâyî °Osman Dede 1108, °Abdü'l-bâkî Dede 1142, Şemsü'd-dîn Mehemmed Dede 1164, Âgâh Mehemmed Dede 1184, °İsâ Dede 1184, Şâdik Dede 1185, Mûsâ Dede 1186, Mısır Şeyḫi °Abdü'l-kâdir Dede 1191, Aşçıbaşı Hüseyin Dede 1192, 'Ömer Semâhat Dede 1196, Baḳḳâl-zâde Müderrisinden °Ali Dede 1197, Semâhat Dede (tekrar) 1201, İnu'mân Beg 1203, Baḳḳâl-zâde (tekrar) 1204, şâ'ir-i meşhûr Gâlib Dede 1205, Rûhî Dede 1212, Maḥmûd Ümmîd Dede 1230, Kudretu'llâh Dede 1232, °Atâ'u'llâh Dede 1295.

⁶³ M. Süreyyâ, Sic. I/352. Galata Mevlevî-hânesi şeyhleri hakkındaki liste "Şâriḥü'l-Meşnevî İsmâ'il Dede" maddesinde, ondan sonraki şeyhlerin meşihate geliş tarihleri gösterilmek suretiyle verilmiştir. Ancak buradaki listede şeyhlerin adları, meşihate geliş sıraları ve tarihleri oldukça hatalı biçimde gösterilmiştir. Daha sonraki çalışmaları etkileyen bu bilgiler burada düzeltilmeden aktarılmıştır.

Şimdi çeşitli eserlerin verdiği listelerde ve silsile-nâmelerde Galata Mevlevî-hânesi şeyhi olarak anılan şahsiyetleri ayrı ayrı ele alarak, bunlar hakkında bulabildiğimiz bilgileri değerlendirmek suretiyle tenkitli bir liste sunmaya çalışacağız:

<u>Adı, lakabı veya mahlası</u>	<u>şeyh oluşu</u>	<u>şeyhliğin sona eriştiği</u>
1. Yûnus Efendi ⁶⁴	?	?
2. Sultân Dîvânî ⁶⁵	?	?
3. Şafâ'î Çelebi ⁶⁶	?	?
4. Maḥmûd Dede (Mesnevî-hân) ⁶⁷	?	?

⁶⁴ Yûnus Efendi'nin Galata Mevlevî-hânesi'nin ilk şeyhi olduğunu İskender Paşa'nın 12 Muharrem 897 tarihli vakfiyesinden öğreniyoruz (İskender Paşa, v.ö). Silsile-nâmelerde ya da biyografik eserlerde bu ad anılmamıştır.

⁶⁵ Mevlânâ soyundan olan Dîvâne ve Dîvânî unvanlarıyla anılan, şiirde Semâ'î mahlası kullanan Sultân-ı Dîvânî'nin Kanûnî döneminde İstanbul'a geldiği bazı kaynaklarda ifade edilmiştir: Sâkib, *Sefîne*, I/15-59; Esrâr, *Tez.*, 101-109. Bir kısım kaynaklarda ise Dîvânî'nin hangi padişah döneminde İstanbul'da bulunduğu belirtilmemiştir: Ayvânsarâyî, *Hc.* I/42; M. Süreyyâ, *Sic.*, IV/110; Ali Enver, *Semâ'-hâne-i Edeb*, Âlem Matbaası, İstanbul, 1309, 126-127 (= A. Enver, *Semâ'-hâne*); M. Tâhir, *Osmanlı Mü'ellifleri*, I/79 (= M. Tâhir, OM.); Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâ'îl*, MEB.Ktp. yazma B 870, sıra no. 1879 (= N. Tuman, *Tuhfe*). Onun İstanbul'dan Karahisar'a gidişi ve orada öldüğü anılan kaynaklardan bir kısmında belirtilmiştir (Sâkib, *Sefîne*; Esrâr, *Tez.*; M. Süreyyâ, *Sic.*; N. Tuman, *Tuhfe*).

⁶⁶ Şafâ'î Çelebi'nin kimliği ve Galata Mevlevî-hânesi şeyhliği konusunda şüpheler vardır. Silsile-nâmelerden Z. Şükrî (*M. Tekâyâ*) onu Sultân-ı Dîvânî'den sonraki şeyh olarak gösteriyor. Onun dışında M. Süreyyâ (*Sic.* I/352), Ergun (Ş. *Gâlib*, 33) ve Uzluk ("Galata") verdikleri listelerde onu ikinci şeyh olarak anmışlardır. Şafâ'î'den söz eden bazı kaynaklarda da onun Galata şeyhi olduğu ifade edilmiştir: Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-su'arâ*, M. -Owens, London, 1971, yk. 219b (= Âşık, *Mş.*); Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-su'arâ*, İ. Kutluk, TTK., C. I, Ankara, 1978, 566 (= Hasan Çelebi, *Tş.*); Riyâzî, *Riyâzü's-su'arâ*, Millet Ktp., A. Emîrî, Tarih 765, yk. 85a (= Riyâzî, *Rş.*); Kâf-zâde Fâ'izî, *Zübde-tü'l-es'âr*, Millet Ktp., A. Emîrî, Manzum 1325, yk. 67b (Kâf-zâde, *Ze.*); Esrâr, *Tez.* 185-186; A. Enver, *Semâ'-hâne*, 126-127; Şemseddin Sâmî, *Kâmûsü'l-a'lâm*, C. IV, İstanbul, 1311, 1965 (= Ş. Sâmî, *KLM.*); M. Tâhir, *OM*, I/80; N. Tuman, *Tuhfe*, sıra no. 2359.

⁶⁷ Şafâ'î Çelebi'yi ikinci şeyh olarak gösteren üç liste dışında, o bütün listelerde ikinci şeyh olarak anılır. İ. Molla (manzum silsile) 'da Sultân-ı Dîvânî'den sonra vekâleten bu makama getirildiği söylenirken, Rûhî Dede (DD.)'de Furunî-zâde ile aynı kişi olarak gösterilmiş, 10 yıl meşihattan sonra 911/1505-6 tarihinde öldüğü kaydedilmiştir. Ayvânsarâyî (*Hc.*, II/42), Maḥmûd Dede'nin 955/1548-9 yılında Galata'ya post-nişin olduğunu yazar. Bu tarih Z. Şükrî (*M. Tekâyâ*)'de ölüm yılı, Kerametli (*Galata M.*, 74)'de şeyh oluş tarihi olarak gösterilmiştir. Bugünkü Divan Edebiyatı Müzesindeki silsile-nâme (Galata M., Rîsâle)'de ise Mesnevî-hân Mahmud Dede'nin ölüm tarihi 1010/1601-2 yılı

5. Furuncu-zâde (Furunî-zâde) ⁶⁸	?	?
6. °Abdî Dede ⁶⁹	1017/1608-9	1019/1610-1
7. Rûsûhî, İsmail Dede ⁷⁰	1019/1610-1	1041/1631-2
8. Âdem Dede ⁷¹	1041/1631-2	1063/1652-3

olarak gösterilmiştir.

⁶⁸ Bu lakapla anılan kişinin kimliği hakkında aydınlatıcı bilgi veren hiçbir kaynak bulamadık. Z. Şükrî (M. Tekâyâ)'de Şeyh °Abdî Efendi'nin lakabının Furuncu-zade diye anılması inandırıcı olmaktan uzaktır. İ. Molla (manzum, mensur?)'nin listelerinde ve Divan Edebiyatı Müzesindeki silsile-nâme (Galata M., Risâle)'de Mahmud Dede'den sonraki şeyh olarak verilen bu kişi, Rûhî Dede (DD.)'de Mahmud Dede ile aynı kişi olarak gösterilmiştir. Kerametli (Galata M., 74-75)'nin bu lakabın °Ali Dede'ye ait olduğunu söylemesi ve Ali Dede'nin mezar taşının fotoğrafını göstermesi; Gölpinarlı (MSM., 286)'nin °Ali Dede hakkındaki "Divane Mehmed Çelebi halifelerinden olması ihtimali vardır" tahminine dayanmaktadır. Kerametli'nin eserinde ve Gölpinarlı'nın ifadesinde "Furunî-zâde" lakabı geçmez. Öte yandan, İzzet Molla (manzum, 15. beyit)'nin Galata Mevlevî-hânesi bahçesine ilk önce 1052/1642-3'te ölen İsmail Dede'nin gömüldüğünü söylemesi; ancak bu mezarlıkta daha önceki tarihleri gösteren mezar taşları da bulunması düşündürücüdür.

⁶⁹ °Abdî Dede'nin bir süre bakımsız kalan, Halvetî dergâhı ve derslik olarak kullanılan Galata Tekkesinin eskiden Mevlevî-hâne olduğunu isbat ederek, buranın yeniden Mevlevî-hâne yapılmasını sağladığı, şeyhliğinin de kendisine verildiği Ayvânsarayî (Hc., II/42) tarafından dile getirilmiştir. Galata Mevlevî-hânesi'ndeki bu boşluğa Sâkıb (Sefîne, II/54-57) ve İ. Molla (manzum) da işaret ederler. °Abdî Dede'nin Galata Mevlevî-hânesi'nden ayrılarak, kendi yaptırdığı Kasımpaşa Mevlevî-hânesi'ne şeyh olduğu da silsile-nâmelerin çoğunda "azl" veya "terk" sözleriyle gösterilmiştir. Listelerin ikisi (Z. Şükrî, M. Tekâyâ ve Ergun, Ş. Gâlib) ile M. Süreyyâ (Sic., III/407) °Abdî Dede'nin ölüm tarihini vermekle yetinmişlerdir. Rûhî Dede (DD.)'de °Abdî Dede'nin meşihatının 20 yıl görünmesi, yanlışlıkla konulmuş bir noktadan yahut bir sineğin azizliğinden kaynaklanmış olabilir. Nevî-zâde Atâ'i, Hâdikâtü'l-hakâ'ik fî tekmileti's-şakâ'ik, İstanbul, 1268, 765 (= Atâ'i, Hh.)'te °Abdî Dede'nin Kasımpaşa Mevlevî-hânesi'ni bina ettirip orada şeyh olduğunu bildirmekle yetinmiştir.

⁷⁰ İsmail Dede'nin 1019/1610-1 yılında şeyh olduğu kesindir. Ancak onun şeyhliğinin sona eriş tarihini, ölüm yılı olan 1041/1631-2 olarak göstermeyen, bunun yerine 1040/1630-? (M. Süreyyâ, Sic., I/352), 1042/1632-3 (Ergun, Ş. Gâlib, 33), 1051/1641-2 (İ. Molla, mensur?), 1052/1642-3 (Rûhî Dede DD., İ. Molla, manzum) yıllarını gösterenler vardır. İsmail Dede'nin ölüm yılının "hitâm" kelimesinin ebced hesabı ile karşılığı olan 1041/1631-2 olduğu biyografik eserlerde kesinlikle ifade edildiğine göre (Atâ'i, Hh., 765; Esrâr, Tez., 132-134; A. Enver, Semâ'-hâne, 80-83; Ş. Sâmî, KLM., I/439; M. Tâhir, OM., I/24; N. Tuman, Tuhfe, sıra no. 1387), meşihat süresinin de bu tarihe göre 22 yıl olarak düzeltilmesi gerekir. İsmail Dede'nin mahlas olarak kullandığı "Rûsûhî" kelimesinin Galata Mevlevî-hânesi'nin kuruluş tarihini gösteren "رُسُوحُ = e'r-rûsûh" sözüyle ilgili olduğunu sanıyoruz.

⁷¹ Âdem Dede'nin İsmail Dede'den sonra şeyh olduğu, bütün silsile-nâmelerde ve kendisinden söz edilen biyografik eserlerde anlatılmıştır [Atâ'i, Hh. 765; Şeyhî Mehmed Efendi, Vakâyi'u'l-fuzalâ, Şakâyk-ı Nu'mâniyye ve Zeyilleri, yayımlayan: A. Özcan, İstanbul, 1989, III/550 (= Şeyhî, Vf.); Sâkıb, Sefîne, II/44-50, Safâ'i Tezkiresi, Pervin Aynagöz (Fırat Üniversitesi yayımlanmamış yüksek lisans tezi, 4-5 (= Safâ'i, Tez.); Esrâr, Tez., 5-8; M. Süreyyâ, Sic. I/312; N. Tuman, Tuhfe, sıra no. 88; S. Nûzhet Ergun, Türk Şairleri, C. I, İstanbul, tarihsiz, 2-4 (= Ergun, TŞ.)]. Ancak, İsmail Dede

9. °Arzî Mehemmed Dede ⁷²	1063/1652-3	1075/1664-5
10. Dervîş Çelebi ⁷³	1075/1664-5	1075/1664-5
11. Nâcî Ahmed Dede ⁷⁴	1075/1664-5	1082/1671-2

hakkındaki notta tartışması yapılan tarih farklılıkları yüzünden, 1063/1652-3 yılında öldüğü bilinen Âdem Dede'nin meşihat süresi, bazı yerlerde yanlış olarak 11 yıl olarak gösterilmiştir. Âdem Dede'nin meşihati Şeyhî (Vf., III/550)'nin de açıkça ifade ettiği gibi 22 yıldır. Z. Şükrî (M. Tekâyâ)'de Âdem Dede'nin "Edhem" adıyla anılması bir okuma yanlışından kaynaklanmış olabilir.

⁷² °Arzî'nin şeyh oluşu ve ölümüne kadar bu görevde kaldığı bütün listelerde ve aşağıda gösterilen biyografik eserlerde ifade edilmiştir: Şeyhî, Vf., III/561; Safâî, Tez. 332; Sâkıb, Sefîne, II/81-85, burada ölüm tarihi yoktur; Esrâr, Tez., 223-226; İsmâ'il Bellig, Nuhbetü'l-Âsâr li-zeyli Zübde-i'l-eş'âr, yay. A. Abdulkadiroğlu, Ankara, 1985, 338 (= Bellig, Nuhbe); Güftü, Teşrifâtü's-su'arâ, Millet Ktp. Ali Emîri, manzum 1324, yk. 40a (= Güftü, Teş.) burada ölüm tarihi yoktur; A. Enver, Sema'-hâne, 154-156; M. Süreyyâ, Sic., III/453; Ergun, TŞ., II/501-505; aynı yazar, Ş. Gâlib, 33; N. Tuman, Tuhfe, sıra no. 2795.

⁷³ Dervîş Çelebi'den söz eden kaynaklar onun Mevlanâ soyundan olduğunu ve Galata Mevlevî-hânesi şeyhliğinde bulunduğunu ifade ederler: Şeyhî, Vf., (°Arzî maddesinde) III/561 ve (Nâcî Ahmed Dede maddesinde) IV/423; Ayvânsarâyî, Hc., II/44; Esrâr, Tez., 119-121; A. Enver, Sema'-hâne, 68-70; M. Tâhir, OM., II/135; M. Süreyyâ, Sic. II/331; N. Tuman, Tuhfe., sıra no. 1158. İlk bakışta çelişkili gibi görünen Ayvânsarâyî'nin ifadesi, Sâkıb Dede (Sefîne, I/175) ve ona dayanan Esrâr Dede (Tez. 119-121)'de anlatılan olaylarla birleştirildiğinde anlaşılır bir durum almakta; bu sayede biyografik eserlerle silsile-nâmelerde karşılaşılan ikili görünüm ortadan kalkmaktadır. Ayvânsarâyî dışındaki kaynakların bir kısmı Dervîş Çelebi'yi Nâcî Ahmed Dede'den önce, bir kısmı da sonra Galata Mevlevî-hânesi şeyhi olarak göstermişlerdir. Ayvânsarâyî'deki ifadeden hareket edilirse her iki anlatımın da doğru, fakat eksik olduğu görülür. Halbuki Dervîş Çelebi'yi Nâcî Ahmed Dede'den önce ve sonra iki kez bu makama getirilmiş olarak düşündüğümüzde bütün çelişkiler ortadan kalkıyor. Böyle düşünmekte tamamen haksız da değiliz. Sâkıb Dede ve Esrâr Dede'nin ondan naklettiği olaya göre Konya Âstânesine şeyh olan Hüseyin Çelebi yerine Dervîş Çelebi'yi geçirmek isteyenler, onu İstanbul'a göndermişler. Devlet erkânı bu isteği onaylamayınca Dervîş Çelebi Konya'ya dönmemiş. Hüseyin Çelebi'nin şeyhliği 1642-1666 yılları arasındadır (Gölpınarlı, MSM., 153, 165). Dolayısıyla Dervîş Çelebi'nin İstanbul'a gelişi de bu tarihler arasında olmalıdır. Böylece 1075/1664-5 yılında ölen °Arzî Mehemmed Dede yerine Dervîş Çelebi'nin geçtiğini söyleyen kaynaklara hak vermek gerekiyor. Nitekim Şeyhî (Vf., III/561) °Arzî'nin 1075'te öldüğünü ve makamının Dervîş Çelebi'ye verildiğini yazıyor. Yine Şeyhî (Vf. IV/423)'de Nâcî Ahmed Dede'nin 1075'te İstanbul'a gelip, Dervîş Çelebi yerine Galata Mevlevî-hânesi meşihatine getirildiği ifade ediliyor. Dervîş Çelebi'nin ikinci meşihati de Nâcî Ahmed Dede'nin 1082/1671-2'de ayrılışından sonra gerçekleşmiş olmalıdır (Ayvânsarâyî, Hc., II/44). Onun 1083/1672-3'te Kamanîçe fethine giden orduya katıldığı ve Ahyolt veya Hacıoğlu Pazarçığı'nda öldüğü hem biyografik eserlerin hem de silsile-nâmelerin çoğunda yazılıdır.

⁷⁴ Yukarıda Dervîş Çelebi hakkında verdiğimiz ve doğruya çok yaklaştığımız sandığımız açıklamalar doğrultusunda, Nâcî Ahmed Dede'nin, Dervîş Çelebi'nin kısa süreli iki şeyhliği arasında 7 yıl kadar Galata Mevlevî-hânesi meşihâtinde bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu husus, Ayvânsarâyî (Hc., II/44)'de anlatılana tamamen uygun olduğu gibi, Şeyhî (Vf., III/5, 561 ve IV/423)'de verilen bilgilerle kuvvetlenmektedir. Nâcî Dede'nin Galata meşihatinden hiç söz etmeyen [Sâlim, Tezkire-i Şu'arâ, İstanbul, 1305, 637-638 (= Sâlim, Tez.); A. Enver, Semâ'-hâne, 230-231; N. Tuman, Tuhfe, sıra no.

12. Dervîş Çelebi ⁷⁵	1082/1671-2	1083/1672-3
13. Ğavşî Dede ⁷⁶	1083/1672-3	1109/1697-8
14. Nâyî °Osmân Dede ⁷⁷	1109/1697-8	1142/1729-30

4140] kaynaklar bir yana bırakılırsa, diğer kaynaklarda [Sâkıb, *Sefîne*, II/149-151; Esrâr, *Tez.*, 331-332; M. Süreyyâ, *Sic.*, IV/531; Mehmed Ziyâ, *Yenikapı Mevlevî-hânesi*, İstanbul, 1329, 113 (= M. Ziyâ, *Yenikapı*)] ve silsile-nâmelerde verilen bilgiler arasındaki uyumsuzluk giderilebilmektedir. Nâcî Dede'yi, Dervîş Çelebi'den önce gösterenler (Rûhî Dede, *DD.*; İ. Molla, mensur?-manzum; Galata M., Risâle; Bayrı, *İstanbul*, 52) de, sonra gösterenler (Z. Şükri, *M. Tekâya*, M. Süreyyâ, *Sic.*, IV/531; Ergun, *Ş. Gâlib*; Kerametli, *Galata M.*; Uzluk, "Galata") de bütünüyle hatalı değildir. Çünkü Nâcî Dede iki kez Galata meşihatine getirilen Dervîş Çelebi'den hem önceki hem de sonraki şeyh olarak gösterilebilir. Ayvânsarâyî ve Rûhî Dede'de görülen tarihler, Nâcî Dede'nin 7 yıl bu makamda kaldığını göstermektedir. Nâcî Dede'nin meşihatini 5 yıl gösteren (İ. Molla, mensur?, manzum; Galata M., Risâle), 4 yıl gösteren (Kerametli, *Galata M.*); 3 yıl gösteren (M. Süreyyâ, *Sic.* IV/531) ve 2 yıl gösteren (Z. Şükri, *M. Tekâya*) silsile-nâmelerin hangi kaynaklar dayandıklarını anlamak güçtür. Öte yandan, Nâcî Dede'ye Ayvânsarâyî'de yanlışlıkla "Pindâri" lakabı verilmesi, ona dayanan Bayrı (*İstanbul*, 52)'yı yanılttığı gibi, Uzluk ("Galata") da bunu "Pendâri" diye çevirmiştir. "Pindâri" lakabının Nâcî Ahmed Dede ile son zamanlarında ilgisi bulunan Bolvadinli Ahmed Dede'ye ait olduğu bilinmektedir (M. Ziyâ, *Yenikapı*, 113)

⁷⁵ bk. 37. dipnot.

⁷⁶ *Dervîş Çelebi ve Nâcî Dede'nin meşihat sıraları ve süreleri kaynaklarda çok farklı görüldüğü için Ğavşî Dede'nin şeyh oluş tarihi ile şeyhlik süresi değişik yıllarda gösterilmiştir. Şeyh oluş tarihini Şeyhî (Vf., IV/198) 1087/1676-7; M. Süreyyâ, Sic., I/230) 1078/1667-8; Esrâr, (Tez., 264-268), A. Enver, Semâ'-hâne, 179-182) ve Kerametli (Galata M.) 1079/1668-9 olarak vermişlerdir. Bu tarihi 1083 olarak doğru veren kaynaklar: Rûhî Dede (DD.), Ayvânsarâyî, (Hc. II/44), İ. Molla (mensur?-manzum), Galata M. Risâle. Ancak, İ. Molla (mensur?-manzum) ve Galata M., Risâle'de meşihat süresi 10 yıl fazla gösterilerek 36 yıl olmuştur. Bazı kaynaklar da başlangıç tarihi vermemiştir: Güftî (Teş., yk. 46a); Safâ'î (Tez., 391); Sâlim (Tez., 494-499); Sâkıb (Sefîne, II/144-149); Belîğ (Nuhbe, 369); M. Tâhir (OM., I/137), N. Tuman (Tuhfê, sıra no. 3098). Ğavşî adını °Avnî olarak yanlış okuyanlar ve bu yanlışlığı sürdürenler de vardır: M. Süreyyâ, (Sic., I/352), Uzluk ("Galata"). Ölüm tarihi Şeyhî (Vf., IV/198), Belîğ (Nuhbe, 369) ve M. Süreyyâ (Sic., I/230)'da 1108/1696-7 yılı olarak anılmış olmakla birlikte büyük bir çoğunluk bu yılı 1109/1697-8 olarak kaydetmişlerdir. Düşürülen tarihler de bunu göstermektedir.*

⁷⁷ *Ğavşî Ahmed Dede'nin damadı olduğu, onun ölümü üzerine Galata Mevlevî-hânesi şeyhliğine getirildiği ve 1142/1729-30 yılında öldüğünde aşağı yukarı bütün kaynaklar birleşiyor. Bu durumda °Osmân Dede'nin meşihati 33 yıl sürmüştür. İ. Molla(manzum)'da ölüm yılını gösteren 28. beytin ilk mısraındaki "biş" kelimesinin "yüz" olarak düzeltilmesi geleneğe aykırı değildir. °Osmân Dede'nin bestekârlığından ve şairliğinden kaynaklarda övgüyle söz edilmiştir. Türk edebiyatının en başarılı mi'râciyyelerinden biri Nâyî °Osmân Dede'ye aittir (M. Akar, Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı yay. no. 804, Ankara, 1987, 173-175). °Osmân Dede'den söz eden kaynaklar: Ayvânsarâyî, Hc. II/44; Safâî, Tez., 625-628; Sâlim, Tez., 634-636; Sâkıb, Sefîne, II/229-231; Esrâr, Tez., 334-338; Süleyman Sa'deddin, Tuhfê-i Hattâtîn, İstanbul, 1928, 297 (= S. Sa'deddin, Tuhfê); Fatîm, Hâtîmetü'l-ı-ı-ı, İstanbul, 1288, 396 (= Fatîm, He.), A. Enver, Semâ'-hâne, 234-235; M. Süreyyâ, Sic. III/427; Ş. Sâmi, KLM. VI/4557; M. Tâhir, OM., II/454; N.*

15. Sırrî °Abdü'l-bâkî Dede ⁷⁸	1142/1729-30	1164 1750-1
16. Mehemmed Şemsü'd-din Dede ⁷⁹	1164/1750-1	1174/1760-1
17. °İsâ Dede ⁸⁰	1174/1760-1	1185/1771-2
18. Selîm Dede ⁸¹	1185/1771-2	1191/1777-8
19. Mehemmed Şâdık Dede ⁸²	1191/1777	1192/1778

Tuman, *Tuhfe*, sıra no. 4218.

⁷⁸ *Nâyî °Osmân Dede'nin oğlu olan Sırrî °Abdü'l-bâkî Dede babasının ölümü üzerine onun yerine geçmiş 22 yıl bu makamda kalmıştır. Yukarıda tanıttığımız silsile-nâmelerde, onun hakkında verilen bilgilerde üzerinde durulmaya değmeyen küçük farklılıklar vardır. Kaynaklar: Ayvânsarâyî, Hc., II/44; Esrâr, Tez., 335 (Nâyî °Osmân Dede maddesinde); M. Süreyyâ, Sic., III/229; M. Tâhir, OM., I/86; N. Tuman, *Tuhfe*, sıra no. 1745.*

⁷⁹ *Haleb, Kasımpaşa ve Yenikapı Mevlevî-hânelerinde şeyh olan Şafiyü'llah Mûsâ Dede (bk. M. Ziyâ, Yenikapı, 137-141)'nin oğludur. Önce 1147/1734-5 yılında Kasımpaşa, babasının ölümü üzerine 1157/1744-5'te Yenikapı, 1164/1750-1'de Sırrî °Abdü'l-bâkî Dede'nin yerine Galata Mevlevî-hânesi şeyhi olmuştur. Hacca gitmiş, dönüşte yolda ölmüştür (Ayvânsarâyî, Hc., II/44). Silsile-nâmelerden yukarıdaki bilgileri doğrulamayan yoktur. Ancak, M. Süreyyâ'nın (Sic., III/167) onun meşihatini 1164-1174 yılları arasında göstermesini, Kerametli (Galata M., 76)'nin bu tarihleri 1165-1175 olarak bir yıl farklı vermesini açıklayacak bir kaynak göremedik. Uzluk ("Galata") ise Mehemmed Şemsü'd-din Dede'den hiç söz etmemiştir.*

⁸⁰ *°İsâ Dede, önceki şeyh Mehemmed Şemsü'd-din Dede'nin kardeşidir. Ayvânsarâyî (Hc., II/45)'nin bildirdiğine göre °İsâ Dede önce kadılık mesleğinde bulunmuş, sonra bu meslekten ayrılıp şeyh olmuştur. °İsâ Dede döneminde Galata Mevlevî-hânesi 1179/1765-6'da yanmış, III. Mustafa tarafından aynı yıl yaptırılmıştır. Tekkenin yanışı ve yeniden yapılması olan bu tarihi, M. Süreyyâ (Sic., III/612) 1184/1770-1 olarak verir, Aynı eserde Galata Mevlevî-hânesi şeyhlerinin topluca gösterildiği yerde (Sic., I/352), Mehemmed Şemsü'd-din Dede ile °İsâ Dede arasında Âgâh Mehemmed Dede anılmış ve 1184/1770-1 yılında şeyh olduğu ifade edilmiştir. Ancak, bu adın yanlışlıkla anıldığı, °İsâ Dede'den söz edilen yerde görülmektedir. °İsâ Dede hakkında silsile-nâmelerde verilen bilgilerde önemli görülecek bir ayrılık yoktur.*

⁸¹ *Selim Dede'nin kendisinden önceki şeyh °İsâ Dede'nin eniştesi olduğunu Ayvânsarâyî (Hc., II/45)'den öğreniyoruz. Silsile-nâmelerde, Selim Dede hakkında verilen bilgilerde önemli bir farklılık yoktur. M. Süreyyâ, Galata Mevlevî-hânesi şeyhlerini topluca verdiği yerde (Sic., I/352) Selim Dede'nin adını vermemiş, onu Galata Mevlevî-hânesi şeyhi olarak ayrı bir başlıkta (Sic., III/56) anmıştır.*

⁸² *Kendisinden önceki şeyh Selim Dede'nin oğludur. Kasımpaşa Mevlevî-hânesi şeyhi iken babasının yerine Galata'ya şeyh oldu. Bir yıl bu makamda kalıp vebadan öldü (Ayvânsarâyî, Hc., II/45). M. Süreyyâ, Şâdık Dede'nin °İsâ Dede'nin oğlu olduğunu ve 1186/1772-3 yılında öldüğünü (Sic., III/612, °İsâ Dede maddesi) yazarken; aynı şeyhi başka bir yerde (Sic., III/56, Selim Dede maddesi) Selim Dede'nin oğlu olarak göstermiş ve 1191/1777 yılında öldüğünü yazmıştır. Şâdık Dede hakkında silsile-nâmelerdeki bilgiler tutarlıdır.*

20. °Abdu'l-kâdir-i Şâmî ⁸³	1192/1778	1195/1780-1
21. Hüseyin Dede ⁸⁴	1195/1780-1	1197/1782-3
22. Bakḳâl-zâde °Alî Dede ⁸⁵	1197/1782-3	1201/1786-7
23. Nu'man Beg ⁸⁶	1201/1786-7	1205/1790-1
24. Bakḳâl-zâde °Alî Dede ⁸⁷	1205/1790-1	1205/1790-1
25. °Abdu'llâh Efendi ⁸⁸	İstanbul'a gelmeden ölmüş	

⁸³ °Abdu'l-kâdir Dede Mısır'daki Mevlevî-hâne'nin şeyhi iken Galata'ya atanmıştır. Ayvânsarâyî onu Halepli olarak göstermiş (Hc., II/45), M. Süreyyâ ise (Sic., I/352) onu Mûsâ Dede'den sonra 1191/1777 yılında şeyh olup 1192/1778'de ayrılmış olarak vermiştir. Mûsâ Dede'nin Galata şeyhliği ile ilgisi oğulları dolayısıyladır. M. Süreyyâ'nın verdiği tarihler de doğru değildir. Ayvânsarâyî, atanma tarihini doğru vermiş, ancak aynı yıl ondan sonraki şeyh Hüseyin Dede'nin bu makama geçtiğini yazmıştır. Kerametli (Galata M., 76) azil tarihini 1196/1781-2 olarak verir. Bunların dışındaki silsile-nâmelerde °Abdu'l-kâdir-i Şâmî Dede'nin meşihat süresinde farklılık yoktur.

⁸⁴ Hüseyin Dede'nin meşihatiyle ilgili tarihlerde Ayvânsarâyî (Hc., II/45), M. Süreyyâ (Sic., II/214) ve bazı silsile-nâmeler arasında ayrılıklar vardır. Ayvânsarâyî'nin Hüseyin Dede'nin meşihatini 1192/1778- 1197/1782-3, M. Süreyyâ'nın 1192/1778- 1196/1781-2, Kerametli (Galata M., 76)'nin 1196/1781-2 - 1197/1782-3 tarihleri göstermeleri yanında, diğer silsile-nâmeler 1195/1780-1 - 1197/1782-3 tarihlerinde birleşmektedir.

⁸⁵ °Alî Dede'nin Galata Mevlevî-hânesi'ne ilk kez şeyh oluşu ve şeyhliğinin süresi konusunda silsile-nâmelerde Ayvânsarâyî (Hc., II/45) ve M. Süreyyâ (Sic., III/550)'da verilen bilgiler, bütünüyle uyumludur. Ancak Uzluk ("Galata")'un verdiği listede °Alî Dede'nin adı yoktur. 1201/1786-7 yılında azledilen °Alî Dede'nin 1205/1790-1 yılında ikinci kez bu makama getirildiği Ayvânsarâyî (aynı yer) ve M. Süreyyâ (aynı yer) tarafından ifade edilmiş, silsile-nâmelerden bazıları da bunu doğrulamıştır. Bunlar: İ. Molla (meşur?-manzum), Galata M. Risâle, Z. Şükrî (M. Tekâyâ)'nin silsile-nâmeleridir. İ. Molla'da ve Galata M. Risâlesinde ikinci meşihatın 1 gün olduğu ifade edilmiştir. °Alî Dede'nin ikinci meşihati Ayvânsarâyî'de Nu'mân Beg'den sonra değil, ondan sonraki °Abdu'llâh Dede'nin arkasından anılmıştır.

⁸⁶ Mîr Nu'mân veya Nu'mân Beg, Yegen Ali Paşa'nın oğludur. Konya dergâhına girmiş, daha sonra Galata'ya şeyh olmuş (Esrar, Tez., 253; M. Süreyyâ, Sic., IV/572), buradan ayrıldıktan sonra Üsküdar Mevlevî-hânesi'ni kurmuştur (M. Süreyyâ, Sic., III/548). Ayvânsarâyî (Hc., II/45)'de Nu'mân Beg'in meşihati için tarih verilmemiş; M. Süreyyâ'da ayrılışı 1204/1789-90 yılı olarak gösterilmiştir. Silsile-nâmelerde verilen tarihler genellikle birbiriyle uyumludur. Uzluk ("Galata") ayrılış tarihini M. Süreyyâ'dan nakletmiştir.

⁸⁷ Bk. 49. dipnot.

⁸⁸ °Abdu'llâh Efendi, Galata şeyhliği için gönderilmiş, ancak İstanbul'a gelememiş, Kütahya'da ölmüştür. Ayvânsarâyî (Hc., II/45)'de Nu'mân Beg ile Bakḳâl-zâde'nin ikinci meşihati arasında anılan °Abdu'llâh Efendi'nin bu görevi, Esrar (Tez., 253)'de ve bazı silsile-nâmelerde vardır. Z. Şükrî (M. Tekâyâ) de onu "Hazret-i Şemsî Dede İbn Şeyh °Abdu'llâh Dede" biçiminde babasının adıyla anmıştır. Uzluk ("Galata")'un ölüm tarihi olarak 1208/1793-4 yılını göstermesi mesnetsizdir.

26. Gâlib Dede ⁸⁹	1205/1790-1	1213/1798-9
27. Rûhî Dede ⁹⁰	1213/1798-9	1225/1810
28. Mahmûd Dede ⁹¹	1225/1810	1232/1816-7
29. Kudretu'llâh Dede ⁹²	1232/1816-7	1288/1871-2
30. 'Atâ'u'llâh Dede ⁹³	1288/1871-2	1328/1910
31. Ahmed Celâlü'd-dîn Dede		

⁸⁹ Şeyh Gâlib'in meşihat makamına oturması ve ölümüne kadar bu makamda kalışı kaynakların ve silsile-nâmelerin tamamında aynı tarihlerle gösterilmiştir: *Esrâr, Tez.*, 245-264; Şefkat, *Tezkire*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Tarih 770, bk. 105; Fatîm, *He.*, 309; A. Enver, *Semâ'-hâne*, 169-179; M. Süreyyâ, *Sic.*, III/615; Ş. Sâmî, *KLM.*, V/3246; M. Tâhir, *OM.*, II/351; N. Tuman, *Tuhfe*, sıra no. 3054.

⁹⁰ Rûhî Dede'nin Şeyh Gâlib'i izleyerek meşihat makamına oturması yüzünden, bu tarih kesindir. Ölüm tarihi kaynaklarda ve silsile-nâmelerde farklı gösterilmektedir. Kendi hazırladığı silsile-nâmeye başka bir yazı ile sonradan eklendiği görülebilen ölüm tarihi 1215/1800-l'tir. Ancak burada meşihat süresi 11 yıldan fazla gösterildiğinden 1215 tarihinin yanlışlıkla yazıldığı anlaşılıyor. *Ayvânsarâyî* (*Hc.*, II/46)'de tarih verilmemiş. M. Süreyyâ (*Sic.*, II/421) ölüm tarihi olarak 1230/1814-5, Kerametli (*Galata M.*, 76) 1215/1800-1 yıllarını göstermişlerdir. Buna karşılık İ. Molla (mensur?-manzum), *Galata M. Risâle ve Z. Şükrî (M. Tekâyâ)* Rûhî Dede'nin meşihat süresini 12 yıl, ölüm tarihini de 1225/1810 olarak gösterirler. Bu tarihi 'Ali Nuḫî Dede (Defter-i Dervîşân, Süleymaniye Ktp. Nafiz Paşa, 1194, bk. 86b)'nin ifadesi de doğrulamaktadır.

⁹¹ Rûhî Dede'nin ölümü üzerine onun yerine geçen Mahmûd Dede, Beşiktaş Mevlevî-hânesi şeyhi Yûsuf Efendi'nin damadıdır. *Trablusludur*. Kayınpederinin ölümü üzerine 1232/1816-7 tarihinde *Galata'dan ayrılıp Beşiktaş Mevlevî-hânesi şeyhliğine geçmiştir* (*Ayvânsarâyî*, *Hc.*, II/46; M. Süreyyâ, *Sic.*, IV/331; *Sic.*, I/352'de meşihat yılının 1230 gösterilmesi doğru değildir. Uzluk ("Galata")'un ayrılış yılı olarak gösterdiği 1224/1809-10 tarihi doğru değildir. Mahmûd Dede'nin meşihat yıllarını gösteren diğer silsile-nâmeler birbiriyle uyumludur.

⁹² Kudretu'llâh Dede'nin meşihatini anlatan kaynakların ve silsile-nâmelerin sayısı azdır. *Ayvânsarâyî* (*Hc.*, II/46)'nin adını andığı son şeyh budur. İ. Molla (mensur?) Kudretu'llâh Dede'yi hiç anmaz; manzum silsile-nâme onun şeyhliği sırasında, ölümünden önce tamamlanmıştır. *Galata M. Risâle'deki Silsile-nâme ise Kudretu'llâh Dede'nin adıyla son bulur*. M. Süreyyâ (*Sic.*, IV/54) Kudretu'llâh Dede'nin 63 yıl bu makamda kalıp 1295/1878'te öldüğünü yazar. M. Ziyâ (*Yenikapı*, 296) Kudretu'llâh Dede'nin 1288/1871-2'de öldüğünü yazar. Z. Şükrî (M. Tekâyâ) ve Kerametli (*Galata M.*, 76)'nin verdikleri tarihler buna uymaktadır. Uzluk ("Galata")'ta bu tarih 1287/1870-1 olarak geçer.

⁹³ Babasının yerine şeyh olan 'Atâ'u'llâh Dede son yıllarında hastalandığı için (M. Ziyâ, *Yenikapı*, 296) önce 1327/1909 yılında Veled Çelebi (Türk Ansiklopedisi, "İzbudak, Veled Çelebi" maddesi, F. Tevetoglu), sonra 1328/1910 yılında Ahmed Celâlü'd-dîn Dede vekâleten bu görevi üstlenmişlerdir (Kerametli, *Galata M.*, 76).

(Baykara)⁹⁴

1328/1910

1343/1925

Sonuç:

Bu bildiri ile Galata Mevlevî-hânesi şeyhlerini gösteren ve bugüne kadar hiç bilinmeyen üç silsile-nâme tanıtılmış, adları bilindiği halde yeni harflerle yayımlanmamış üç liste ile yeni tanıtılan üç silsile-nâmenin metinleri verilmiştir. Daha önce yeni harflerle yayımlananlarla birlikte sayıları on bire ulaşan bu listelerdeki bilgilerle biyografik kaynaklardan elde edilen veriler ışığında eskilerden daha sağlıklı bir liste oluşturulmaya çalışılmıştır. Galata Mevlevî-hânesi'nin kuruluşuyla ilgili olarak 897/1491 tarihli İskender Paşa vakfiyesine ulaşılmış, bu sayede Mevlevî-hânenin kurucusu ve kuruluşuyla ilgili tereddütler tamamen ortadan kalkmış; bugüne kadarki listelerde adına rastlanmayan Şeyh Yûnus Efendi'nin Mevlevî-hâne'nin ilk şeyhi olduğu anlaşılmıştır.

Kaynaklardan elde edilen farklı bilgilerin değerlendirilmesi ile Derviş Çelebi'nin meşihati konusundaki karışıklığa çözüm önerilmiş; şeyhlerin göreve geliş ve ayrılışları hakkında gösterilen tarihlerdeki farklılıklar giderilmeye çalışılmıştır.

Galata Mevlevî-hânesi'nin kuruluşundan (897/1491) °Abdî Dede'nin meşihatine (1017/1608-9) kadar geçen yaklaşık yüz yirmi yıllık karanlık dönem aydınlatılamamıştır.

⁹⁴ Önce vekâleten Galata Mevlevî-hânesi şeyhi olan Ahmed Celâlî'd-dîn Dede, °Aşâ'u'llâh Dede'nin ölümü üzerine aynı yıl asaleten atanır. Tekkelerin kapatılmasına kadar bu görevde kalan Ahmed Celâlî'd-dîn Dede 5 Ekim 1946'da ölmüştür (İbnülemin Mahmud Kemâl, *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul, 1969 (2.bs.), 217; Ergun, *TŞ.*, 1/273-276; N. Tuman, *Tuhfe*, sıra no.611).